

MÓDSZERTANI AJÁNLÓ

tanárok számára a

BÁCS-KISKUN MEGYE KULTURÁLIS ÉLETE
CÍMŰ VIRTUÁLIS KIÁLLÍTÁS,

mint oktatási tartalom
felhasználására

Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár
Kecskemét, 2020

Módszertani ajánló tanárok számára a Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár Bács-Kiskun megye kulturális élete című virtuális kiállításának és a hozzá kapcsolódó plakát- és aprónyomtatvány online adatbázisának tanórán és azon kívüli használatához

Bevezetés

A történelemoktatás egyik legfontosabb célja a történelmi gondolkodás fejlesztése. A megszerzett történelmi műveltség segíthet megérteni a jelen problémáit is, ösztönzést ad a lehetséges megoldási alternatívák kialakításához és támpontokat kínál a döntésekkel járó esetleges következmények végiggondolásához. A történelmi események forrásokon alapuló feldolgozásával megszerzett kompetenciák segítik a többféle forrásból származó információk összegyűjtését, az információk megbízhatóságának és hitelességének ellenőrzését; adatok és tények sokrétű elemzését és összevetését, vagyis a vizsgálatok eredményeinek különféle céllal és műfajban történő bemutatását.

A történelmi forrás- és képelemzések új készségek és képességek fejlesztését és az ismeretek újszerű és hatékony feldolgozását eredményezik.

A forráselemző és forrásértelmező feladatok során a tanulók csoportosan vagy egyénileg megszerzett ismereteikből tudnak majd új következtetéseket levonni.

Módszertani megközelítés

Az írott és képi források hatékony elsajátítását azok bemutatása mellett a hozzájuk kapcsolódó kérdések és feladatok segítik. A hagyományos iskolai ismeretszerzést az internet nyújtotta lehetőségek – ezen keresztül pl. különböző adatbázisok felhasználása – új tanítási, tanulási stratégiák alkalmazásával bővíthetik.

A vizuális ismeretszerzés segítségével a Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár az oktatásban is használható adatbázist, illetve virtuális kiállítást hozott létre: 4.500 db – gyűjteményében levő – plakátot és 1.500 db megyei települési aprónyomtatványt digitalizált. Ezzel a nagyközönség, köztük a diákok számára távolról is elérhetővé tette az eddig egy helyen, nyomtatott formában megtalálható dokumentumokat.

Műfaji ismertető

Plakátok

A plakát a polgári fejlődés terméke, a 19. század második felében terjedt el, amikor a nyomdatechnika alkalmassá vált a nagyméretű falragaszok előállítására. Vannak szöveges és grafikai plakátok (képes dokumentumok).

A szöveges plakát rendszerint az egyik oldalán egy, vagy több színnyomással előállított nagyméretű falragasz nyomtatvány, amely részletes, sok információt tartalmazó adatot közöl. Főleg egy hivatalos szerv, vagy intézmény egyik legfontosabb tényközlő tájékoztatási eszköze volt a lakosság vagy közösség felé. Napjainkban ezt a feladatot más kommunikációs csatornák látják el, ezért mára lecsökkent a szöveges plakátok száma.

Tartalmi szempontból főbb típusai: a választási, politikai, közigazgatási felhívások, műsorközlő, ismertető, gazdasági és kulturális, társadalmi eseményekről tájékoztató plakátok.

A gyors és aktuális információk közlésének eszközei, egyben az adott korszak krónikásai is.

A grafikai plakát a kép erejével, művészi kifejező módon ismerteti az információt. A képes plakátok a kor művészi és társadalmi lenyomatai.

A 20. században üdítő színtöltő volt a mindennapoknak: politikai propagandát, kultúrát közvetített, a kereskedelmet segítően vásárlásra buzdított.

Aprónyomtatványok

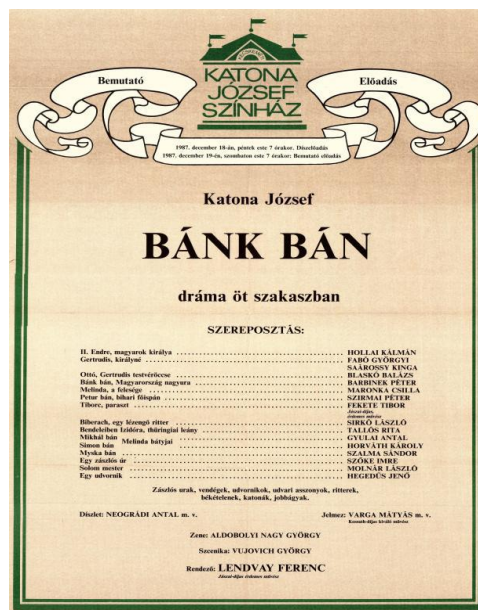
A plakátok mellett aprónyomtatványok is digitalizálásra kerültek. Ezek (szórólapok, hirdetések, meghívók stb.) a mindennapi élet leghűségesebb tanúi, híven tájékoztatnak a különböző időszakokban élt emberek hétköznapjairól, kiemelkedő eseményekről. Jellemükből adódóan – tartalmuk hamar aktualitását veszítette –, saját korukban általában rövid életűek voltak. Példányszámuk egyre növekedett és napjainkban is növekszik.

A Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár gyűjteményében e dokumentumok tengernyi tömegének egy töredékét mégis sikerült megőrizni. A gyűjteményben szereplő dokumentumok fő jellemzője a terjedelem volt. Az egy lapos, kisterjedelmű nyomtatványok sérülékenyséjük miatt speciális raktári elhelyezést igényelnek. A kutathatóság érdekében volt szükség a digitalizálásukra. Az állomány nélkülözhetetlen forrást jelent a társadalomtudományi, művelődéstörténeti, helytörténeti kutatások számára. A kutatók és olvasók a gyűjtemény által Bács-Kiskun megye szocialista kori

művelődéstörténetének, gazdaságtörténetének, településtörténetének, reklám- és technikatörténetének legkülönbözőbb aspektusait tárhatják fel, ismerhetik meg mélységeiben. Digitalizálásukkal a kutatók, érdeklődők, valamint az oktatás terén a diákok és tanárok számára is könnyen hozzáférhetővé váltak.

Tartalmi ismertető

A Könyvtár által digitalizált plakátok egy része a Kecskeméti Katona József Színház 1958-1990 közötti időszakának színlapjai, műsortervei általában szöveges, informatív plakátok, szerepel rajtuk a játszott színpadi mű címe, szerzője, a szereposztás. Az adatbázisban olyan színlapokat is találunk, melyen egymást követő napokon, heti bontásban szerepelnek a játszani tervezett színművek, csak rövid szereposztással. Vannak ugyanakkor úgynevezett művészi színlapok, amelyek csak kevés szöveges információt tartalmaznak (mű szerzője, címe), fő jellemzője a képi figyelemfelkeltés művészi alkotás formájában.

Az adatbázisban szerepelnek még a kecskeméti Megyei Művelődési Központ rendezvényeit megjelenítő plakátok a fenti időintervallumban. A plakátok témája nagyon változatos. Felöleli mindazon rendezvényeket – ismeretterjesztő előadások, tárlatok, zenei rendezvények, színpadi művek stb. –, amelyeket a Művelődési Központban tartottak, vagy a Központ szervezésében került sor rájuk.

Újabb sorozatot alkotnak a Bács-Kiskun megyében lévő néhány nagyobb település – Baja, Kecel, Kiskunfélegyháza, Kiskőrös, Kerekegyháza – kulturális, sport, cirkuszi, színházi rendezvényeit, moziműsorait felvonultató plakátok, szintén az 1958–1990-es évekből.

Jelentkezzen

SZÖVŐ

munkakörbe!

Modern szövődénkbe felvételt hirdetünk
nők és férfiak részére!

Kereseti lehetőség:

5800,- FT

Nyugdíj korelőzvény

Várja **BAJA** legnagyobb iparvállalata
α FINOMPOSZTÓ VÁLLALAT
Baja, Siska F. u. 3.

Az adatbázisban jelenleg nem minden megyei településről találunk plakátokat, mert kialakításakor először a teljesebbnek mondható kecskeméti anyagot dolgozták fel. A fentebb említett megyei városokon kívül vannak még kisebb településekről származók is, amelyek esetében ezen dokumentumok alapján megragadhatók a politikai és kulturális események (Lásd Bugac települést).

A VII. DUNA MENTI FOLKLÓR FESZTIVÁL

BAJAI RENDEZVÉNYEI

1981

július 27-én, szombat 9-11 óráig 10. színház	A Művelődési Központ színházteremében Népdalkörök bemutatója A Városi Tanács udvarán (rossz idő esetén a színházteremben) Népdalkörök díszbemutatója
július 27-én, szombat 10-12 óráig 10. színház	A Városi Tanács díszteremében „A népművészet és a népművelés helyzete és szerepe a nemzeti kultúránkban” A KÖTA Népművelési Bizottságának nyilvános ülése A városi parkban (rossz idő esetén a színházteremben) Kalászi és hazai táncgyűjtések bemutatója
július 27-én, szombat 10. színház	A József Hyndal díszteremében ORSZÁGOS HONVISELETI FANCIKÓZÁS
július 27-én, szombat 9-11 óráig 10. színház	A Siska téri Népművelési kirakodó vásár Az 51-es út belvárosi szakaszán Munkaadóbarátok kezdeményezésére megrendezett előzetes A városi parkban (rossz idő esetén a színházteremben) Kalászi és magyarországi táncgyűjtések díszbemutatója
július 28-án szombat 7-ig július 28-án szombat 10-ig július 28-án szombat 10-ig	KISLÉTFÁNIAK színházteremében Baja-Kecel megyei díszteremében színházteremben Kecel július 28-án, szombat 10 óráig A FERENC ISTVÁN Munkaadó Válogatta a „Munkaadókat színházban” című kiállítás anyagát Munkaadó július 28-án, szombat 10 óráig A városi parkban (rossz idő esetén a színházteremben) „A DUNA HÁRSZÁG” című kiállítás megrendezésének kiállítás

A fesztivállal kapcsolatos információk beszerezhetők a fesztivál irodában
1000 BAJA, Siska F. u. 1. Telefon: 02-977

KEDVŐL KÖRÖK
KEDVEZMÉNY A
DUNÁJAI
SKALA COOP ÁRUHÁZBAN BAJÁN

Az aprónyomtatványok tartalmilag nagyon vegyes tárgyúak: a gazdasági szervezetek hirdetései, kereskedelmi szolgáltatásokat, munkásfelvételeket hirdető reklámcédulák, szórólapok és különböző rendezvények meghívói mind megtalálhatóak közöttük.

Használatuk az oktatásban

A történelem forrásai, jelen esetben a plakátok, az előzetes ismeretek aktivizálására, rendszerezésére, viszonyrendszerek magyarázatára használhatók. Az oktatásban való alkalmazásukkal egy, a Nemzeti Alaptantervben megfogalmazott elvárásnak is eleget lehet tenni, teljesíthető a velük való foglalkozással az az elvárás, hogy: **„A tanuló lakóhely történetét és a település kulturális értékeit megismerve javaslataival, társaival készített tervezetekkel gazdagítani tudja a helyi társadalom életét”.**

Az iskolai felhasználásban főleg a középiskolás korosztály – 14-19 éves tanulók számára nyújtanak lehetőséget a plakátok és aprónyomtatványok. A tankönyvekben és a tanórákon javarészt a politikai, gazdasági, demográfiai stb. kérdésekre a főszerep, kevés idő marad a helyi történelemre, még kevesebb a helyi kulturális élet történéseire. A plakátokkal való foglalkozással egyértelművé válik a tanulók számára, hogy a lakóhely éppúgy rendelkezik történettel, mint egy-egy ország. A helyi forrásokkal való foglalkozás elősegíti a szűkebb közösséghez való tartozás személyes megélését. Természetesen a makró és mikró szintű tendenciák nem esnek mindig egybe, így a tanárnak komolyan át kell gondolnia a helytörténet forrásaival kapcsolatos feladatokat, hogy valóban arra a jelenségre hívja fel a figyelmet, amire szeretné.

A plakátok tanórán való alkalmazásának legegyszerűbb formája, ha a tanár a tananyag kiegészítésére, illusztrálására használja, az adatbázisban válogatva képsorokat állít össze a korszak kulturális, gazdasági életét részleteiben való bemutatás céljából (Mit nézhetek meg a színházban a korszak színházlátogatói, milyen egyéb kulturális rendezvények színesíthették műveltségüket stb.). Ezen a módon szemléltető anyag állítható össze.

A Katona József Könyvtár által digitalizált plakátok és aprónyomtatványok adatbázisa tehát a helytörténet egyes területéről adnak képet (kulturális élet, a művelődés szinterei, sportélet stb.), még ha nem is teljesen. A plakátok hosszabb időintervallumon keresztül való vizsgálata tendenciák megrajzolására, következtetések levonására nyújt lehetőséget. A diákok számára egyéni és csoportos feladatok is adhatók velük kapcsolatosan. Az adatok, információk

csoportosítása, elemzése azonban időigényes munka, ezért jobbára tanórán kívüli feladatként, házi dolgozatként célszerű alkalmazni. A vizuális ismerethordozókkal akkor lesz hatékony a munka, ha a tanár tudatosan felkészíti tanulóit arra, hogyan közelítsék meg a tárgyalt adatbázist.

Minták az iskolai feldolgozásra

Milyen feladatokra, feladattípusokra lehetnek alkalmasak a plakátok, szórólapok?

Önálló feladatvégzés

Gyűjtőmunka:

Gyűjtse össze a tanuló:

- milyen intézmények rendeztek Kecskeméten (Baján, Kiskőrösön, Kecelen stb.) kulturális rendezvényeket az 1960-as (1970-es, 1980-as, 1990-es) években,
- milyen gazdasági vállalkozások hirdették termékeiket, vagy ajánlottak munkát adott településen különböző időszakokban,
- milyen ünnepek alkalmával készültek plakátok az 1960-as és pl. az 1980-as években,
- milyen időszakonként adta elő a Katona József Színház a Bánk bán c. drámát, stb.

Esszéírás:

A Katona József Színház repertoárja az 1960-as években (vagy más időintervallumban). Itt ki lehet térni arra, hogy milyen műfajú darabokat játszottak, milyen arányban;

A kecskeméti (bajai, kiskőrösi, keceli stb.) Művelődési Központ műsorkínálata az 1970-es (1980-as, 1990-es) években;

A művelődés intézményi hálózatának bővülése egy adott településen és időhatárok között;
A kecskeméti Főiskola kulturális rendezvényei az 1970-es években;
Filmkínálatok a kecskeméti (bajai, kiskunfélegyházi stb.) mozikban az 1960-as (1970-es, 1980-as, 1990-es) években;
Zenei rendezvények a kecskeméti Katona József (a bajai) Színházban, stb.

Összehasonlító, elemző feladatok:

Két település művelődési lehetőségeinek összehasonlítása egy adott időszakban,
A Katona József Színház repertoárjának összehasonlítása az 1960-as és 1980-as években játszott művek alapján,
Az 1960-as, 1980-as években keletkezett hirdetések, reklámok tartalmi összehasonlítása,
A kecskeméti színházi plakátok esztétikája az 1960-as, 1980-as években, stb.

Forrásajánlás

Felhívhatja a tanulók figyelmét a tanár arra is, hogy konzekvenciák levonására más forrásokat is tanulmányozni lehet, mint pl. a korabeli helyi sajtót, vagy megjelent témával kapcsolatos helytörténeti munkát. Moziműsorok elemzésénél (hangsúlyozva, hogy nem filmelemzésről van szó) egy adott település, vagy adott időszak esetében használható szakirodalom: Gila János: **A vándor mozitól a hírös filmig** (Kecskemét, 2008.). A Katona József Színház plakátjaival kapcsolatos munkához: **100 év Kecskeméten. Színházi képregény** (Kecskemét, 1996.). Fesztiválokkal kapcsolatban: Gila János: **Folklórfesztiválok a Duna mentén 1968-81** (Budapest, 2004.), művelődési házak esetében pedig Gila János: **Közszínterek, krónikák – a**

művelődési otthonok története Bács-Kiskun megyében 1950-től 1990-ig (Budapest, 2006.) munkája jól hasznosítható.

Csoportos feladatok:

- prezentáció készítése grafikonokkal, diagramokkal:

A művelődés szinterei Kecskeméten (Baján, Kiskőrösön, Kerekegyházán stb.) az 1960-as, 1980-as években,

Zenei rendezvények színhelyei egy adott településen – műfaji sokszínűség

Sportrendezvények egy adott településen, adott időintervallumban,

Ünnepi alkalmak, ünnepi események. Mit ünnepeltek a szocialista kori üzemek gyárok az 1960-as, 1970-es 1980-as, 1990-es években,

Saját ötletük alapján, mit emelnének ki a tanulók egy témára felfűzve a kor jellemző arculatát megragadva stb.

Tabló készítése:

A Katona József Színház színtársulatának vendégszereplései Bács-Kiskun megye területén az 1960-as, 1970-es, 1980-as években,

Kulturális rendezvények metszete egy adott településen egy adott időszakban,

A korszak jellemző gazdasági szervezeteinek hirdetési – tematikus sokszínűség, vagy monotonia,

Moziműsoroknál, külföldi és magyar filmek aránya adott időszakokban,
Vezető színészek Kecskeméten pl. az 1960-as (1970-es, 1980-as, 1990-es) években, képekkel,
a színdarabok, amikben játszottak felsorolásával,
Műsorkínálat bővülés a kecskeméti (bajai, kiskőrösi stb.) művelődési központban,
Bugac, különböző rendezvények helyszíne,
Fesztiválok és jellemzőik Kecskeméten (a megye más területein),
Művészi plakátok megjelenése a különböző kulturális intézményeknél, stb.
Ezeket túl számtalan feladat adható a plakátokkal és aprónyomtatványokkal kapcsolatban.
Célszerű először a tanárnak böngészni az adatbázisban, hogy információk birtokában
megfelelő feladatokat adhasson diákjainak.

Az adatbázis használata

A Bács-Kiskun Megyei Katona József Könyvtár honlapján a „Keresés gyűjteményekben”
elnevezésű ablakba kell beírni a „Plakátok és aprónyomtatványok” címszót. Ezután a
„Böngészés” menüben lehet a keresést megkezdeni. Lehet keresni:
tárgyszóra (pl. Katona József Színház, Baja, sport, népzenei találkozó stb.) A tárgyszavak az
adott kor társadalmi, gazdasági, kulturális arculatát tükrözik.
címe (pl. Erdei Ferenc Művelődési Központ, Széktói stadion, Finomposztó Vállalat, Petőfi
Mozi stb.)
szerzőre (a plakát készítője – művészi plakát esetén, vagy a plakátot megrendelő szervezet
neve szerint, pl. Kiskőrösi Vegyes Kisipari Termelőszövetkezet stb.)
a megjelenés dátumára (év)
A plakát, vagy szórólap megjelenése után az adott plakát nagyítható, másolható.

Készítette: Péterné Fehér Mária ny.főlevéltáros